

Старова Т.А.

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
Шевченко Т. В.*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Величезна розбіжність у рівні життя у кінці ХХ – початку ХХІ століття породила активізацію міграційних процесів, які почали використовуватися злочинцями для продажу людей. Суттєве збільшення випадків продажу громадян України примушувало законодавців до рішучих заходів протидії цьому явищу. У березні 1998 року Кримінальний кодекс України (далі – КК) було доповнено статтею 124–1, яка повинна була запровадити протистояти торгівлі людьми. Уперше зіткнувшись із криміналізацією нового, на той час, для України явища та не маючи жодного досвіду в цій галузі, вітчизняний законодавець сформулював диспозицію норми, закріпленої у статті 124–1 КК, надто близько до текстів міжнародних документів у цій сфері. Невелика кількість порушених кримінальних проваджень за цією статтею (з 1998 по 2000 рік лише 55 проваджень) за значної фактичної розповсюдженості цього явища показала необхідність удосконалення кримінального законодавства про відповідальність за торгівлю людьми.

Перший напрямок – *боротьба із работоргівлею та рабством*. На розвиток цього напрямку вирішальний вплив мали масові народні повстання у США. Президент Сполучених Штатів Авраам Лінкольн видає прокламацію про звільнення рабів у 1863 р., а у 1865 році внесені відповідні поправки до Конституції США. Після скасування рабства в США світовий ринок збуту рабів істотно скоротився, але як рабство, так і работоргівля ще довгий час зберігались у Ліберії, Ефіопії, Тибеті та деяких інших країнах [1, с. 51]. В цей же час Царським маніфестом від 19 лютого 1861 р. було скасоване кріпосне право в Росії [2, с. 442]. Саме тоді з'являються перші міжнародні угоди щодо боротьби із работоргівлею: рішення Віденського конгресу 1815 року, рішення Ахенського конгресу 1818 року, рішення Берлінської конференції 1885 року, рішення Брюссельської конференції 1890 року. Країни – учасниці цих угод визнали злочинними всі дії з торгівлі рабами, незалежно від попереднього статусу та походження проданої в рабство людини. Країни, що брали участь у Брюссельській конференції, зобов'язались внести конкретні зміни у національні законодавства щодо кримінально – правової заборони работоргівлі. У 1919 році держави – учасниці Ліги Націй підписали Сен–

Жерменську конвенцію, яка змінювала Берлінський Генеральний акт 1885 року, Брюссельський Генеральний акт, Декларацію 1890 року та підтверджувала рішучість країн –учасниць домогтися цілковитого скасування работоргівлі в усіх формах [3, с. 15–16]. Заборону рабства також було закріплено в таких авторитетних міжнародних документах як Загальна декларація прав людини 1948 р. [4, с. 18–24] та Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 року [5, с. 17–28].

Другий напрямок міжнародної боротьби із торгівлею людьми розвивався в плані *протистояння* широко розповсюдженому явищу продажу жінок за кордон з метою розпусти, а також боротьби зі звідництвом. У 1899 році в Лондоні відбувся Міжнародний конгрес з питань боротьби з торгівлею жінками з метою розпусти. Він констатував наявність великої кількості випадків вивезення молодих дівчат з Європи до Південної Америки, де їх продають у борделі, власники яких примушують дівчат займатися проституцією. Конгрес закликав держави до укладання багатосторонніх угод з приводу боротьби з цим злом. У 1902 році в Парижі було проведено Дипломатичну Конференцію, яка підтримала та розширила лондонські ініціативи [6, с. 181]. Вона ініціювала низку міжнародних угод про співробітництво у цій галузі:

- Міжнародний договір від 18 травня 1904 року про боротьбу із торгівлею білими рабнями зі змінами, внесеними в нього Протоколом, затвердженим Генеральною Асамблеєю ООН 3 грудня 1948 року;

- Міжнародна Конвенція від 4 травня 1910 року про боротьбу із торгівлею білими рабнями зі змінами, внесеними в неї вищезгаданим Протоколом;

- Міжнародна Конвенція від 30 вересня 1921 року про боротьбу із торгівлею жінками та дітьми зі змінами, внесеними в неї Протоколом, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН 20 жовтня 1947 року;

- Міжнародна Конвенція від 11 жовтня 1933 р. про боротьбу із торгівлею повнолітніми жінками зі змінами, внесеними в неї вищенаведеним Протоколом [7, с. 144].

Інші напрямки боротьби із торгівлею людьми розвиваються в плані *протистояння примусовій праці* (Конвенція про примусову чи обов'язкову працю 1930 р.) [8, с. 147–160], *торгівлі дітьми для незаконного усиновлення* (Женевська декларація прав дитини 1924 р., Декларація прав дитини 1959 р., Конвенція про права дитини 1989 р.) [9, с. 255–273].

Останнім часом також з'явилися нові напрямки, такі як: *боротьба із торгівлею людьми з метою незаконного вилучення органів, а також із продажем людських ембріонів та плодів* (Резолюція Комітету міністрів Ради Європи про узгодження законодавств держав – учасників з питань вилучення, пересадки і трансплантації матеріалів організму людини № (78) 29 1978 р.) [10, с. 102–104].

Міжнародним актом, спрямованим на протидію торгівлі людьми, став

Протокол про попередження та запобігання торгівлі людьми, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий 15 листопада 2000 року. Згідно зі ст. 3 цього Протоколу торгівля людьми означає здійснення з метою експлуатації: вербування, перевезення, передачі, переховування або отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примушування, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю становища, або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод, для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу [11, с. 108].

Серед умов існування торгівлі людьми в Україні необхідно назвати такі: відсутність в Україні закону про соціальний захист громадян України за кордоном (жертви торгівлі не можуть розраховувати на будь-яку соціальну чи правову підтримку в той час, коли вони перебувають за кордоном); генетична привабливість українських жінок; нераціональна податкова політика держави; існування в Україні дуже привабливого «ринку жінок»; стрімке поширення алкоголізму і наркоманії серед жінок; відсутність діючої системи захисту жертв злочину від погроз та шантажування з моменту розкриття злочину до розгляду справи в суді; корумпованість працівників державних органів України та зарубіжних країн; безконтрольність рекламних оголошень із працевлаштування; інтернаціоналізація організованої злочинності [12, с. 117].

Отже, кінцева мета торгівлі людьми, яка в міжнародних документах узагальнено називається метою експлуатації, конкретизується у наступних альтернативних цілях: сексуальна експлуатація, використання у порнобізнесі, примусова праця або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, використання у збройних конфліктах, примусова вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом. Крім того, ч. 3 ст. 149 КК передбачає випадки вчинення цього злочину з метою вилучення у потерпілого органів чи проведення дослідів над людиною без її згоди.

Після світової заборони рабства людство почало об'єднувати зусилля у протидію діянням, пов'язаним із торгівлею людьми. Внаслідок таких зусиль з'явилася велика кількість міжнародних документів, спрямованих на протидію та запобігання торгівлі людьми та подібних до неї зловживань. Ці документи знаходили своє відображення у національних законодавствах кожної окремої країни. Отже, визнання торгівлі людьми злочином має досить серйозне історичне підґрунтя.

1. Панов В.П. Сотрудничество государств в борьбе с международными преступлениями: Учебное пособие. – М.: Юрист, 1993. – 160 с.

2. Історія України: Курс лекцій у двох книгах. – К.: Либідь, 1991. – Кн. 1. – 573 с.

3. Горбунова О.Г. Міжнародні документи та законодавство зарубіжних країн

стосовно проституції, торгівлі жінками та змушування їх до роботи у секс-бізнесі // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – Спеціальний випуск. – С. 14–22.

4. Загальна декларація прав людини 1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 18–24.

5. Еліза Цакірі Доповідь // Матеріали міжнародного семінару «Пошук шляхів вирішення проблеми запобігання торгівлі жінками в Україні та формування Комплексної програми дій» (Київ, 13–14 травня 1998р.). – К., 1998. – С. 15–17.

6. Дерюжинский В.Ф. Международная борьба с торговлей женщинами // Журнал министерства юстиции. – 1902. – №8. – С. 174–209.

7. Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога: Зб. докум. (українською і російською мовами). – К.: Юрінком, 1996. – Кн 1. – 1184 с.

8. Конвенция о принудительном или обязательном труде 1930 г. // Міжнародне законодавство про охорону праці. Конвенції та рекомендації МОП у трьох томах. – К.: Основа, 1997. – Т. 1. – С. 353–363.

9. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. // Бюлетень міністерства Юстиції України. – 2001. – № 2. – С. 255–273.

10. Резолюция о приведении в соответствие законодательств государств-участников по вопросам изъятия, пересадки и трансплантации материалов организма человека № (78)29, принятая Кабинетом министров Совета Европы 11 мая 1978 г. // Права человека и профессиональная ответственность врача в документах международных организаций / Ассоциация психиатров Украины. – К., 1996. – С. 102 – 104.

11. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющий конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности // Овчинский В.С. XXI век против мафии. Криминальная глобализация и Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности. – М.: ИНФРА*М, 2001.– С.107–123

12. Орлеан А.М. Причини та умови існування торгівлі людьми в Україні та боротьба з цим явищем // Становлення правової держави в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення правового регулювання: Колективна монографія / В.В. Жук, Е.Ю. Ільченко, В.В. Снегірьов та ін. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. – С. 114–118.

Старусьова А. М.

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – старший
викладач кафедри кримінального права
та кримінології, к.ю.н., с.н.с.*

Березняк В. С.

ЗЛОЧИНИ АГРЕСІЇ ЗА СТАТУТОМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ (РИМСЬКИМ СТАТУТОМ) ТА ЇХ ПРОЯВ В УКРАЇНІ

Кількість насильницьких дій за останні роки значно, їх супроводжують такі події як: вибухи в громадських місцях, захоплення заручників, знущанням над людьми та вандалізм. Такі прояви є небезпечними для суспільства, і тому